

พระราชนิพนธ์ทละครนอกในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย :
การวิเคราะห์ในคานระบบครอบครัวและการสมรส

นางสาวยุรฉัตร มุจรนิท

003597

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

แผนกวิชาภาษาไทย

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2522

i 166788A9

LAKHON NOK BY KING RAMA II : AN ANALYTICAL STUDY
OF FAMILY AND MARRIAGE INSTITUTIONS

Miss Yurachat Boonsanit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Thai

Graduate School

Chulalongkorn University

1979

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : พระราชพิธีและธรรมเนียมในระบอบมณฑลเจ้าพระยาสุรนครและรัตนโกสินทร์
การวิเคราะห์ในคำระบบครอบครัวและการสมรส

โดย นางสาวบุรฉัตร บุญสนิท

แผนกวิชา ภาษาไทย

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิ่งแก้ว อัครดากร

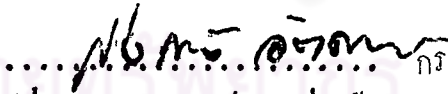
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวรรณศุภ เกียรติยิ่ง ไกรเพชร

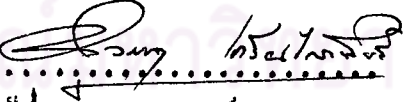
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ขอสงวนสิทธิ์ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่เกี่ยวข้องกับ
ของการศึกษาตามหลักผู้ทรงปริญาฐานหาบัณฑิต

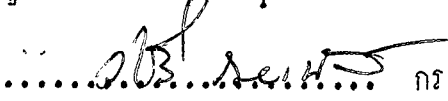

..... ภาควิชาบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุประสิทธิ์ บุญนิค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. กิติกิติ แม่นักคิด)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิ่งแก้ว อัครดากร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวรรณศุภ เกียรติยิ่ง ไกรเพชร)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์วัชรีย์ รัชชนะพันธ์)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ พระราชวินิจฉัยบทละครนอกในระบอบสมเด็จพะพุทธเลิศหล้านภาลัย
การวิเคราะห์ในค่านิยมครอบครัวและการสมรส

ผู้นิพนธ์ นางสาวบุรฉัตร มุญญะนิท

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิ่งแก้ว อัครถาวร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวรรณา เกียรติเกรียงไกร

แผนกวิชา ภาษาไทย

ปีการศึกษา 2524

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์บทละครนอก พระราชวินิจฉัยใน
ระบอบสมเด็จพะพุทธเลิศหล้านภาลัยในค่านิยมครอบครัวและการสมรส ในบทที่ 1
ผู้วิจัยได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ว่า เพื่อศึกษาแนวคิด อิทธิพลสำคัญ
รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวและการสมรสในบทละครนอกที่มีส่วน
เกี่ยวข้องถึงลักษณะครอบครัวและการสมรสในสมัยอยุธยาตอนต้น เนื่องกับสมัยรัตนโกสินทร์
ในบทที่ 2 เป็นการศึกษาลักษณะทั่วไปของครอบครัวและการสมรสในบทละครนอก พบว่า
การเลือกคู่ครองนั้น นอกจากฝ่ายชายหรือหญิงเป็นฝ่ายเลือกคู่ครองเองแล้ว คือความ-
สัมพันธ์ ผู้ปกครอง และอำนาจเหนือธรรมชาติ อาจเข้ามามีบทบาทสำคัญ ด้วยลักษณะ
ครอบครัวส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวผสม ฝ่ายชายมีภรรยาหลายคน และมีบทบาท
เป็นใหญ่ให้ฝ่ายชาย จึงมีผลต่อการยอมรับที่จะนิยมชมชอบบุตรชายหรือบุตรเขยที่มี
ความสามารถ ครอบครัวมีความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติทั้งสองฝ่ายอย่างใกล้ชิด
ในบทที่ 3 กล่าวถึงอิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมในสมัยอยุธยาตอนต้นรัตนโกสินทร์
ที่มีผลให้ลักษณะครอบครัวในบทละครนอกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับอำนาจเหนือธรรมชาติต่างๆ
ในบทที่ 4 เป็นการศึกษาผลกระทบจากความขัดแย้งระหว่างเครือญาติ และกำหนดนิยามทาง
วัฒนธรรมที่มีต่อพฤติกรรมของตัวละครเอก ผู้วิจัยเห็นว่า บุคลิกภาพของตัวละครนั้นขึ้นอยู่กับ
ภูมิหลังของครอบครัวเป็นสำคัญ

Thesis Title Lakhon Nok by King Rama II : An Analytical Study of Family
and Marriage Institutions.

Name Miss Yurachat Boonsanit

Thesis Advisor Assistant Professor Kingkeo Attagara, Phd.
Assistant Professor Suwanna Kriengkraipetch

Department Thai

Academic Year 1978

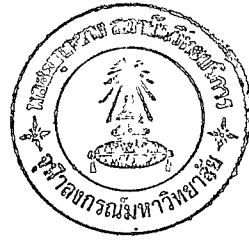
Abstract

This thesis makes an analysis of the family and marriage institutions as present in the dance-dramas, Lakhon-nok, of King Rama II. The first chapter explains that the purpose of the researcher is to study the themes of family conflict, with special attention to their influences and solutions. This is done so as to see the social and cultural influences of the Ayudhya and early Ratanakosin periods. The second chapter deals with the general aspects of the family and marriage within the Lakhon-nok. It is found that even though men and women had a chance to choose their own spouses, they still suffered from the go-between, the parents, or the various supernatural agencies. The families were mainly of the polygyny and patriarchal type. Male members, namely sons and capable sons-in-law, inherited the family property. The third chapter points out how the social and cultural elements are reflected in the literary dance-dramas. It is remarkable that the supernatural played an important role in the fate of family and marriage. The fourth chapter

studies the impact of both the bilineal system and the traditional values on the personality make-up of the major characters. Nevertheless, they had their variations, due to differences in the psychological molds of their related family or social members.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

วิทยาภิเษมฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดีมิได้ หากผู้วิจัยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากคุณช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิ่งแก้ว อัครจักร และคุณช่วยศาสตราจารย์ สุวรรณ เกรียงไกรเพชร อาจารย์ที่ปรึกษาทั้งสองท่าน ผู้ได้คำแนะนำ ชี้แจง ตรวจสอบแก้ไข และได้กำลังใจความดีตลอดมา ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นอย่างสูง

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. กัลป์วีร์ เข้มมั่นคง และศาสตราจารย์ วชิร รมะนันท์ ที่กรุณาตรวจแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ขึ้น

กราบระลึกถึงพระคุณอาจารย์ผู้เคยให้ความรู้และความรัก ภาษาไทยแก่ผู้เขียนทุกท่าน ทั้งที่แผนกวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และโรงเรียนราชินี

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ผู้ที่เฝ้าเลี้ยงดู และขอขอบพระคุณผู้เฝ้ากัลยาณมิตรทั้งหลายที่ช่วยช่วยเหลือในความสำเร็จครั้งนี้

คุณยวิทย์ทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
2. ลักษณะทั่วไปของครอบครัวและการสมรสที่ปรากฏในบทละครนอก.....	4
การเลือกคู่ครอง.....	6
ก. ผู้เลือกคู่ครองให้.....	6
1. ผู้ปกครอง.....	7
2. สื่อความสัมพันธ์.....	8
ข. หญิงหรือชายเป็นฝ่ายเลือกคู่ครองเอง.....	20
1. ชายเป็นฝ่ายเลือก.....	21
2. หญิงเป็นฝ่ายเลือก.....	22
ค่านิยมในการเลือกคู่ครอง.....	23
ก. อายุของคุณสมรส.....	24
ข. คุณสมบัติของคุณสมรส.....	27
1. คุณสมบัติของฝ่ายชาย.....	28
ก) ความสามารถ.....	28
ข) ชาติตระกูล.....	29
ค) ยศศักดิ์.....	30
ง) อุปนิสัยใจค.....	31
2. คุณสมบัติของฝ่ายหญิง.....	33
ก) ชาติตระกูล.....	33
ข) ยศศักดิ์.....	34

ค) ความจงรักภักดี.....	35
ง) ความบริสุทธิ์.....	36
ค. รูปสมบัติของคู่สมรส.....	37
ง. ทรัพย์สินสมบัติของคู่สมรส.....	38
การสืบทอด การหมั้น การแต่งงาน.....	40
ลักษณะครอบครัว.....	42
ก. ประเภทของครอบครัว.....	44
ข. จำนวนคู่สมรส.....	46
ค. การมอบความเป็นใหญ่ในครอบครัว.....	46
ง. ความสัมพันธ์ทางสายโลหิต.....	47
จ. ฐานะของสตรีในครอบครัว.....	49
ฉ. การสร้างที่อยู่อาศัย.....	50
การหย่าร้าง การทอคิด.....	52
การมอบมรดก.....	57
3. อิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อครอบครัวและการสมรสในบทธศครนอก... ความเชื่อ.....	59
ก. ความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติ.....	61
1. โชคกลาง.....	62
2. ความฝัน.....	63
3. อิทธิฤทธิ์ของเทพยดา.....	65
4. เวทมนตร์คาถา.....	66
5. โหราศาสตร์.....	68
ข. ความเชื่อตามประเพณีนิยม.....	69

1. ความเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม..... 69

2. ความเชื่อที่ว่าคนดีต้องเป็นผู้มีบุญวาสนา..... 71

 คำนิยามของสังคม..... 72

 ก. คำนิยามในเรื่องของความกตัญญูและการเคารพแบบอบ..... 73

 ข. คำนิยามที่มีต่อเสตชาย..... 75

 ค. คำนิยามที่มีต่อเสตหญิง..... 75

 ความทางเพศ..... 78

3. อิทธิพลของเครือญาติ..... 83

 ก. ญาติที่ก่อการใหญ่สมรสเดียวกัน..... 87

 ข. ญาติที่ก่อการใหญ่สมรสใดครองชีวิตร่วมกัน..... 87

 อิทธิพลจากวรรณคดีต่างประเทศ..... 88

 ก. บทบาทของพระอินทร์..... 89

 ข. การแต่งงานบางลักษณะ..... 91

 ค. การเดินทางไปพบคู่ครองในป่า..... 94

 การติดต่อกับประเทศอื่น..... 95

 ผลของลักษณะครอบครัวที่มีต่อการศึกษา สังคม และเศรษฐกิจ..... 96

4. ผลกระทบต่อพฤติกรรมของตัวเอก..... 99

 พฤติกรรมของตัวละครที่ขาด..... 100

 ความล้มเหลวของครอบครัวตัวละครแม่ที่ปกป้องลูกมากเกินไป..... 112

 สถานการณ์ที่เสียเปรียบของฝ่ายหญิง..... 119

 ลักษณะการเคารพหน้าที่และรักษาบทบาทของตัวละคร..... 122

 ปัจจัยที่ทำให้เกิดความยุ่งยากในครอบครัว..... 127

 ปัญหาที่เกิดจากการเลี้ยงดูครอง..... 130

บทที่

5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	132
บรรณานุกรม.....	135
ภาคผนวก.....	140
ประวัติผู้เขียน.....	163

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย